

Nieuwsbrief District 9

Zuid-Holland-noord

November 2002

Om diverse redenen zijn de waarnemers van SOVON in district Zuid-Holland noord al vele jaren verstoken gebleven van een districtniewsbrief. Niet goed maar zoals gezegd het is zo gegroeid en steeds waren er redenen waardoor niet tot een nieuwsbrief kon worden gekomen.

Toch is een districtsniewsbrief essentieel voor een goed functionerende wisselwerking tussen SOVON en haar waarnemers. Uiteraard blijft u op de hoogte middels SOVON-nieuws, maar hoe interessant dit blad ook is, u vindt daarin niet de informatie van uw eigen omgeving. Ook is de districtsniewsbrief een aanvulling op de communicatie tussen de waarnemers en de DC.

Naast telefonisch en mailcontact over specifieke zaken met betrekking tot uw telgebied of aandachtsoorten, dat uiteraard moet blijven bestaan, kunnen we via deze nieuwsbrief zaken in districtsverband afstemmen, actuele ontwikkeling onder de aandacht brengen en resultaten terugkoppelen. Vanaf dit najaar zullen we derhalve de districtsniewsbrief in ere herstellen.

Te samen met de mensen van het SOVON hoofdkantoor in Beek is het de bedoeling om u minimaal tweemaal per jaar op deze wijze van informatie te voorzien.

Met vriendelijke groeten,

Rudi Terlouw

LSB: Wat is dat eigenlijk?

Landelijk Soortonderzoek Broedvogels, afgekort LSB. Bij dit project wordt getracht jaarlijks de volledige Nederlandse broedpopulatie te tellen van bijzondere of in kolonies broedende vogelsoorten. Bij sommige soorten lukt dat goed, bij andere minder. In het laatste geval wordt geprobeerd in ieder geval de voor de soort belangrijkste gebieden te onderzoeken en daarnaast zoveel mogelijk aanvullende waarnemingen te verzamelen. Afhankelijk van de soort en het onderzoeksgebied kan de methode meer of minder intensief zijn. De methode is zoveel mogelijk gestandaardiseerd en er staat een vaste selectie van soorten op het programma.

Twee onderdelen worden onderscheiden:

- *Kolonievogels*: landelijke telling van 17 in kolonies broedende soorten. (zie voor de soorten het kolonieformulier in de bijlagen)

- *Zeldzame soorten*: landelijke telling van 78 min of meer zeldzame broedvogelsoorten. (zie voor de soorten het kolonieformulier in de bijlagen)

Het onderzoek wordt districtsgewijs georganiseerd onder supervisie van het SOVON-kantoor. Het veldwerk per district wordt door de DC vormgegeven. Nieuwe tellers dienen zich bij de DC aan te melden. Het fundament van het onderzoek bestaat uit systematisch veldwerk (alle bekende kolonies worden geteld en belangrijke gebieden worden nauwgezet afgezocht op bepaalde zeldzame soorten), maar een opgestuurde losse waarneming van een Paapje of een Grauwe klauwier bijvoorbeeld vormt een onmisbare schat aan informatie die anders over het hoofd zou worden gezien. Blijf deze losse waarnemingen dus vooral opsturen! Om betrouwbare telresultaten te krijgen is standaardisatie nodig en moet iedereen zich aan de in de LSB-handleiding* gegeven voorschriften houden.

*)*te verkrijgen via het SOVON-kantoor.*

LSB-Z, tel bij voorkeur de belangrijkste gebieden.

De doelstelling van het LSB is om jaarlijks landelijk van alle kolonievogels en zeldzame soorten een compleet beeld te krijgen. Bij de kolonievogels lukt dat streven goed zodat we naast een betrouwbaar beeld van de verspreiding ook een beeld hebben van de aantallen per jaar en de trend over meerdere jaren. Bij de zeldzame soorten ligt dat wat anders omdat de telinspanning wisselt of onduidelijk is. Vandaar dat we in Nederland hebben gekeken naar waar belangrijke gebieden liggen van zeldzame broedvogels. Deze gebieden zijn vaak zo groot dat deze moeten worden onderverdeeld in telgebieden.

Wat is een telgebied?

Een telgebied is een natuurgebied, streek of eiland dat geheel is uitgekamd op een bepaalde (of meerdere) broedvogels. Als dit gebied op een kaart is ingetekend en opgestuurd naar SOVON, is er sprake van een *telgebied*. Het wordt een *vast* telgebied indien het jaarlijks op eenzelfde wijze wordt onderzocht. Vaak zullen tellers voor zichzelf al een gebied hebben dat ze reeds jaren uitkammen op zeldzame broedvogels. Dan hoeft er niks te veranderen, behalve dan het gebied op kaart te zetten.

Buiten het feit dat je als teller nu dus ook zelf een telgebied kan aanwijzen en op zeldzame soorten kan gaan inventariseren liggen er in D9 ook een aantal vogelrichtlijngebieden. Welke gebieden dat zijn en voor welke soorten staat hieronder aangegeven.

Om het een en ander makkelijker en sneller te laten verlopen binnen het LSB is het welbekende Z-formulier geheel herzien en nu ook geschikt gemaakt op het tellen in telgebieden. De achterkant van het formulier kan voor losse waarnemingen worden gebruikt.

1. **Ackerdijkse plassen** *Kemphaan*
2. **Boezems Kinderdijk** *m.n. Purperreiger, Roerdomp, Bruine Kiekendief*
3. **Krimpenerwaard** *m.n. Zwarte Stern*
4. **Meyendel en Berkheide** *m.n. Geoorde Fuut*
5. **Nieuwkoopse Plassen** *m.n. Purperreiger en Zwarte Stern, Roerdomp*
6. **Reeuwijkse plassen** *m.n. Grote Karekiet, Krooneend*
7. **Rottmeren en Zevenhuizerplas** *m.n. Krooneend*
8. **Zouweboezem** *m.n. Purperreiger, Zwarte Stern en Porseleinhoen*

Dit zijn dus gebieden die in het bijzonder belangrijk zijn voor de Nederlandse populatie, maar dat neemt niet weg dat er in diezelfde gebieden zeer waarschijnlijk ook andere zeldzame soorten kunnen broeden die uiteindelijk ook op een Z-formulier zouden moeten belanden!

Als je dus naar de Zouweboezem gaat dan kun je daar ook wellicht ook een andere zeldzame soort tegenkomen.

Zoals wel duidelijk is, is Zuid-Holland-noord dus een erg belangrijk district voor Purperreiger, en Zwarte Stern. Het is dan ook belangrijk dat, als u een van deze gebieden bezoekt dat u weet wanneer een vogel wel of niet "telt" als broedvogel of territorium houdend. Om dit te bewerkstelligen is voor de twee belangrijkste soorten een overzichtje gemaakt t.b.v. de interpretatie.

Soort:	minimum aantal geldige waarnemingen (tussen de datumgrenzen)	Geldige waarnemingen (*)	Datumgrenzen	Fusie-afstand (**)
Purperreiger	1	1.2.3.4	1 Juni - 31 Juli.	500 mtr.
Zwarte Stern	2 (3 in de gehele periode)	1,2	20 Mei - 30 Juni	500 mtr.

*)1. *Volwassen individu in broedbiotoop*

2. *Paar in broedbiotoop*

3. *Territorium-indicerend*

4.. *Nest-indicerend*

**) Fusie-afstand: De afstand waarin twee niet uitsluitende waarnemingen tot één territorium worden gerekend. Is de afstand groter dan wordt tot twee territoria besloten.

De Tapuit, de nieuwe LSB-soort.

Voorkomen in Nederland en Europa. (uit BMP-monitoringsrapport '98-'99)

De Tapuit broedt in grote delen van Europa. In Noord-, Oost-, en Zuid-Europa komt de soort over grote oppervlakten voor met enkele miljoenen paren! In West-Europa is de verspreiding meer verbrossend en telt de populatie hooguit 200.000 paren. In Nederland is de Tapuit een typische bewoner van natuurlijk terrein met zandige bodems. Hij broedt voornamelijk in de duinen, op de heide en op stuifzanden. Het voorkomen op andere plaatsen, zoals in steenhopen, in steile zandige randen of groeves in het cultuurland, op stortplaatsen met zandhopen en dergelijke heeft tegenwoordig vrijwel altijd een incidenteel karakter. Begin jaren tachtig werd de Nederlandse populatie geschat op 1900-2500 paren, in 1998-1999 op hooguit 500-700, en dat laatste is mogelijk nog te optimistisch geweest. De trend van de totale Europese populatie is niet goed bekend, maar in de meeste West-Europese landen is het alom afname wat de klok slaat. De Tapuit overwintert in Afrika, aan de zuidkant van de Sahara, vooral in de Sahellanden.

Aangezien de landelijke ontwikkeling van de Tapuit dus zeer negatief is, heeft het SOVON-kantoor besloten deze soort beter te gaan volgen. Alleen zijn er wel wat zaken waarop gelet moet worden als men een Tapuit in het veld tegenkomt:

Houd de Tapuit in de smiezen.

Inventarisatie van de Tapuit is in het open veld betrekkelijk eenvoudig, ware het niet dat mogelijke doortrekkers roet in het eten kunnen gooien. Doortrek treedt op tot ver in Mei, soms tot in de eerste dagen van Juni! In de loop van Juli of eerder kunnen alweer rondzwervende vogels of vroege trekkers opduiken. De verspreidingskaarten van de Tapuit in de maanden Mei, Juni en Juli in de Atlas van de Nederlandse Vogels (SOVON, 1987), met talrijke stippen op locaties waar de soort niet broedde, spreken wat dit betreft boekdelen. Ook met het BMP, met al z'n regels, datumgrenzen en noem maar op, kan niet worden voorkomen dat hier en daar kennelijke doortrekkers als territoriumhouders worden gehonoreerd. De jarenlange BMP-gegevens van de Tapuit overziende, kunnen we ons althans niet van de indruk onttrekken dat op sommige plaatsen op basis van marginale gegevens tot het aannemen van een territorium is besloten. Simpelweg alleen letten op datumgrenzen is beslist onvoldoende. Een extra kritische blik is noodzakelijk (juist ook buiten de reguliere broedgebieden).

Het onderscheiden van trekkers en broedvogels is niet altijd eenvoudig. Wanneer trekkers zich in voor broeden ongeschikte gebieden ophouden zoals agrarisch cultuurland, is het niet moeilijk om ze als zodanig te herkennen. Lastiger wordt het wanneer doortrekkers opduiken in gebieden die geschikt lijken voor broeden, zoals heidevelden, duinen en stuifzanden. Trekkers kunnen gepaard lijken, bakkeleien soms met lokale broedvogels en zingen of baltsen soms gedurende korte tijd.

Om het helemaal lastig te maken is in Drenthe waargenomen dat broedvogels soms al in de loop van Mei uitgevlogen jongen hebben, en het territorium kunnen verlaten, in een periode dus waarin er nog geregeld doortrekkers doorkomen. Wees bij de Tapuit dus extra op uw hoede, let goed op nestindicerend gedrag en ga bij twijfel de potentiële broedplaats meermalen bezoeken of beter bekijken. Ga eens goed kijken hoe de Tapuit zich gedraagt. Is het werkelijk een paartje dat zicht ophoudt in het terrein, of gaat het om twee beesten die toevallig bij elkaar zitten; is het agressieve gedrag inderdaad territoriaal of niet; duiken de vogels werkelijk de konijnenpijp in?? Met een tijdje observeren vanaf een duintop of zandbult is meestal wel zekerheid te krijgen.

Gevraagd: Waarnemingen van broedverdachte Tapuiten in D3, met uitzondering van BMP-plots en kerngebieden LSB. Geef s.v.p. voldoende details over datum, precieze locatie en gedrag van de vogel. Wat kunt u nog meer doen.

Mocht u nog gegevens hebben uit de periode 1995-2002 die duiden op een (verdacht) broedgeval dan is SOVON daar erg content mee! Deze gegevens kunt u op een LSB-Z formulier invullen en opsturen naar het SOVON-kantoor in Beek-Ubbergen.

LSB in Delfland 2002

Inventarisatie van 4000 ha Zuid-Holland-Noord

Inleiding

Dit voorjaar heb ik voor SOVON in opdracht van Natuurmonumenten het open weidevogelgebied van Midden-Delfland geïnventariseerd. Doel van deze inventarisatie was om recente gegevens over weidevogels te verzamelen en hierover te rapporteren. Op het moment van dit schrijven zijn de gegevens verzameld en deels uitgewerkt. Een rapportage in de vorm van een SOVON-inventarisatierapport zal waarschijnlijk aan het einde van 2002 afgerond zijn.

Hoewel weidevogels de prioriteit hadden bij dit onderzoek, zijn ook andere LSB-soorten in het onderzoek betrokken. Hieronder een korte impressie van de LSB-soorten.

Gebied.

Het onbebouwde deel van het gebied bestaat bijna volledig uit grasland met sloten en vaarten en is omgeven door uitgebreide kassencomplexen en bebouwing. De randen van het open gebied zijn echter in hoog tempo aan het veranderen. Recreatiegebieden, bos en natuurbouwterreinen worden in hoog tempo en over grote oppervlaktes aangelegd. Dit schept nieuwe milieumomstandigheden, sommige tijdelijk, andere met een meer permanent karakter. Het zijn vooral deze gebieden die verrassingen in petto hebben.

Iets heel anders is de aanwezigheid van exoten. Terwijl in het grootste deel van Nederland de meeste exoten nog dun gezaaid zijn, neemt in Delfland het aantal en soortenspectrum toe en belanden enkele reeds in de categorie algemene broedvogels. Dit is echter een fenomeen van de hele Randstad (lees: grote aaneengesloten urbanisatiegebieden in Nederland).

Kolonievogels.

Van twee soorten kolonievogels werden nesten gevonden. In de Vlietlanden bevonden zich twee kolonies van de **Blauwe Reiger**. In een zandwal van de toekomstige A4 werd door een paar **Oeverzwaluwen** een nest uitgegraven maar er werd niet succesvol gebreed.

Het hele gebied lijkt van groot belang voor **Lepelaars**. Ze broeden hier niet, maar zijn het hele broedseizoen veelvuldig aanwezig. De sloten worden door de broedvogels van het *Quackjeswater* en de *Ackerdijkse Plassen* gebruikt om te foerageren en op rustige plekken kunnen ze uren lang staan te slapen. Zo gauw de jongen uitgevlogen waren, verschenen hele families op de graslanden.

Broedende **Aalscholvers** waren er (nog) niet. In de bomen op de eilandjes van de *Aalkeetbuitenpolder* waren bijna permanent Aalscholvers aanwezig. Vermoedelijk zullen hier binnen enkele jaren de eerste broedgevallen plaatsvinden.

Baltsende en foeragerende **Visdieven** werden bij al het open water gezien. Waar ze precies broeden is mij niet duidelijk. Wie gaat er eens op zoek naar broedende visdieven op de daken van de omliggende industriegebieden?

Zeldzame soorten.

Geoorde Fuut: In de recreatieplas van de *Aalkeetbuitenpolder*, net buiten de grenzen van het inventarisatiegebied, werden begin april 3 paar Geoorde Futen aangetroffen. Daarna waren ze verdwenen. Opletten is hier het motto; Geoorde Futen kunnen sommige jaren plotseling als broedvogel opduiken en de plas lijkt geschikt. Op de plas *Het Kraaiennest* bij De Lier was op 15 mei nog een paar aanwezig. Een waarneming op zo'n late datum duidt op een territorium al kon broeden niet bewezen worden.

Ooievaar: Met een groeiende populatie in en rond *Blijdorp* zwermen Ooievaars steeds meer uit naar de omliggende gebieden. De Ooievaar is zeker een toekomstige broedvogel van het gebied. Gezien de waarnemingen van vogels op nesten midden in het broedseizoen is dit al binnen enkele jaren het geval.

Roerdomp: Met één paar in het “helofytenfilter” in de *Aalkeetbuitenpolder* is de Roerdomp een zeldzame broedvogel. Ook de komende jaren is het de moeite om op deze lokatie de soort in de gaten te houden.

Van de **Smient** kon ik drie territoria tellen; twee in de *Aalkeetbuitenpolder* en één in Het Kraaiennest bij De Lier. In het eerst genoemde gebied was ook de aanwezigheid van één territorium **Pijlstaart** opvallend. Of het bij deze eenden om broedpogingen van wilde vogels gaat of dat het achterblijvers of ontsnapte/losgelaten kooi(ker)vogels zijn, daar kom je niet achter. De aanwezigheid van soorten als **Mandarijneenden**, tamme **Krooneenden** en andere exotische eendensoorten doet vermoeden dat het om voormalige kooivogels gaat.

Bruine Kiekendief: De Bruine Kiek heeft om te broeden veelal een flink oppervlak riet nodig. Alleen in de Vlietlanden (2 paar) en het Helofytenfilter in de *Aalkeetbuitenpolder* (1 paar) werden ze aangetroffen. Gejaagd werd er veelal in de polders. Hier werden o.a. veelvuldig de doodgemaaide weidevogelpullen geraapt.

Porseleinhoen; in het Helofytenfilter het enige paar.

Kluut: In het voorjaar werden op verschillende lokaties Kluten waargenomen; maar deze steltloper broedde alleen in de nieuw aangelegde recreatiegebieden als het *Abtswoudsche Bos* met enkele paren en in de *Kralingerpolder* nabij het recreatie-, natuurgebied *Het Kraaiennest* met vier paar.

Kemphaan: Tot eind april waren Kemphanen aanwezig in de *Aalkeetbuitenpolder* maar de soort lijkt als broedvogel niet meer voor te komen.

Exoten.

Zwarte Zwaan: Er zwierf een enkele vogel door het gebied, veelal in gezelschap van Knobbelzwanen. Van paarvorming of territoria is voornog geen sprake maar hou ze in de gaten. Een Zwarte Zwaan op nest is onopvallend.

Kolgans: Van de losse waarnemingen kon ik nog net geen territorium maken. De broedvogelaantallen stijgen in heel Nederland. *Delfland* is een goed broedgebied voor verschillende ganzen dus ook met toekomstige broedgevallen van Kollen moet rekening worden gehouden.

Canadese Gans: Van te voren was ik al gewaarschuwd over het grote aantal Canadese Ganzen in het gebied. In het SOVON-monitoringrapport “Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Nederland in 1999” wordt voor dat jaar in heel Zuid-Holland een aantal opgegeven van 22 paar. Dit op een totaal van 304 gemelde paren dat jaar voor heel Nederland. Nu lijkt het er op er in deze regio een veel hoger aantal gezeten moet hebben. Alleen voor het gebied Delfland kom ik voor 2002 uit op 187 paar. Hiermee heeft de Canadese Gans, de **Nijlgans** (141 paar) reeds dik in aantal voorbijgestreeft! De grootste clusters van paren bevinden zich in de omgeving van *Vlietlanden* en *Aalkeetbuitenpolder*. Aan de oostkant van mijn telgebieden zijn de aantallen ook fors als gevolg van de snel groeiende populatie in en rond de *Akerdijkse plassen*. Een derde concentratie bevindt zich nabij *De Lier*. En daar blijft het niet bij voor Zuid-Holland. Ook ten oosten van Delft in en rond het Delftsche Hout met aangrenzende recreatie-, natuurgebieden zitten vele tientallen paren. Vermoedelijk zitten er alleen binnen de grenzen van de kaartbladen 37B Naaldwijk en 37E Delft (250 km²) tegenwoordig al meer

dan 300 paar, terwijl de helft van dit gebied bebouwd is. Bij 42 van de 187 paar heb ik halfwas jongen kunnen tellen. Dit waren er totaal 142. Omdat een aantal ganzen hun jongen afstaan aan adoptieouders is niet met zekerheid te zeggen welk deel er nu precies succesvol is maar deze aantallen geven wel een beeld van de snelle groei.

De populatiegroei in het gebied is enorm en zal zich als gevolg daarvan snel uitbreiden over de rest van het land. Vanuit de trein zag ik op meerder plekken in Zuid-Holland al paren Canadezen in sloten en op graslanden. Helaas lijkt er weinig gedocumenteerd over deze populatie.

Brandgans: De Brandgans is 15 paar aanwezig en in tegenstelling tot de Canadese Gans meer gebonden aan natuurterreinen. De eerste paren met jongen verschenen pas eind juni. Drie maal zag ik een paar met respectievelijk 2, 3 & 5 kleine pullen. Met de aanleg en uitbreiding van natte gebieden in de vorm van recreatie- en natuurterreinen zal ook deze gans tot de stijgers gaan behoren.

Andere ganzenexoten die zich in het gebied ophouden zijn enkele geleewiekte **Indische Ganzen**, een **Keizergans** en **soepganzen** (>200 vogels op 35 lokaties met 19 nesten).

Mandarijneend: Enkele malen werden Mandarijneenden aangetroffen. Soms waren de vogels geleewiekt. Ik kreeg de indruk dat ze uitgezet werden.

Halsbandparkiet: Deze schitterende vogel is in het inventarisatiegebied (nog) geen broedvogel, maar wel in de omliggende steden en landgoederen. Vooral langs de *Delfsche Schie* tussen Delft en Rotterdam vliegen Halsbandparkieten veelvuldig heen en weer. Ze zitten daarbij regelmatig in groepjes in de bomen. De populatie in West-Nederlandse steden is groeiende maar daarbuiten nog steeds een zeldzaamheid.

Michel Klemann, Inventarisatiemedewerker bij SOVON.

De IJsvogel

In 2002 is de IJsvogel gekozen tot vogel van het jaar. De keuze is in dit jaar op deze soort gevallen omdat we al enkele jaren in de wintermaanden vrijwel van vorst verstoken zijn gebleven. De ijsvogel is dan ook in maximale aantallen aanwezig en in dit jaar kan veel informatie over ijsvogels en de maximale mogelijkheden voor de soort in ons land worden verzameld. Met de gegevens die in dit jaar worden verzameld zijn ook voor de komende jaren de potentieel geschikte broedlocaties van de soort bekend, waardoor het in de toekomst eenvoudiger is om een zo compleet mogelijke inventarisatie van de soort te onderhouden.

Op dit moment zijn er vanuit ons district voor 2003 nog weinig waarnemingen van ijsvogel broedgevallen bekend geworden. Één broedgeval in de Krimpenerwaard, een drietal uit de binnenduinstrand en een territorium uit één van de Haagse parken is alles wat we tot nu toe hebben. Gezien de gemelde territoria van de afgelopen jaren (o.a. Biesbosch gebied, Lekuiterwaarden, Reeuwijkse plassen, omgeving Leiden, omgeving Rottmeren, etc.) en de in de afgelopen jaren niet of beperkt bezochte gebieden ligt het in de verwachting dat er meer broedgevallen van de soort in ons district te vinden moeten zijn.

Gaarne nodig ik u uit uw ijsvogelwaarnemingen van de maanden april tot augustus aan mij door te geven, waarbij ik uiteraard met name ben geïnteresseerd in territoriumindicatieve waarnemingen en waarnemingen van vogels die meerdere malen op ongeveer dezelfde plaats zijn gezien in het broedseizoen. Ik zie uw gegevens met belangstelling tegemoet.

e Roerdomp

In 2001 presenteerde Vogelbescherming Nederland het soort beschermingsplan moerasvogels. Kern van dit plan is om in de komende jaren leemten in kennis over deze vogels door onderzoek en inventarisatie te verkleinen en concrete beschermingsmaatregelen door te voeren.

In dit verband is er zowel in 2001 als in 2002 al veel onderzoek aan deze soortgroep verricht.

De roerdomp is één van de moerasvogels die in de verdrukking zit in ons land. Volgens recente schattingen op basis van het LSB-project bestaat de huidige populatie in ons land nog uit tot broedparen. Deze vogel is dan ook één van de doelsoorten voor het soortbeschermingsplan moerasvogels.

Met de eventuele keuze van de Roerdomp als vogel van het jaar wordt getracht een compleet beeld van de roerdomp in Nederland te schetsen. Te samen met recent onderzoek en publicaties over de biotoop-eisen van de roerdomp, zoals o.a. door gepubliceerd in 2001 ontstaat de mogelijkheid om middelen vanuit het soortbeschermingsplan moerasvogels op de juiste wijze en de juiste locaties in te zetten ter behoud van deze fraaie soort.

Hoewel de aantallen ook in onze provincie schrikbarend zijn gedaald is Zuid-Holland nog steeds een belangrijke provincie voor de roerdomp. Vele waarnemingen komen jaarlijks binnen, andere gebieden echter meer als losse waarnemingen.

De afgelopen 3 á 4 jaar zijn jaarlijks roerdompen vastgesteld in de volgende gebieden :

Nieuwkoopse plassen (2 tot 4 paar),

Akerdijkse plassen (1 paar),

Starrevaart (1 paar),

Vlaardingervlietlanden (1 paar),

Boezems bij Kinderdijk (1 paar)

Zouweboezemgebied (1 tot 3 paar).

Niet jaarlijks maar toch nog met enige regelmaat wordt de soort gemeld van het duingebied bij *Meijndel*, de Oranjeplassen, het *Lingegebied* (2002- 2 paar met jongen!) en de Krimpenerwaard. Van andere gebieden waar de soort in het recente verleden voorkwam zijn geen gegevens bekend of is de soort inmiddels verdwenen. In deze gebieden is het van groot belang dat ook in het jaar van de roerdomp actief naar de soort wordt gezocht. Hiertoe dienen de gebieden op de juiste tijd en bij de juiste omstandigheden te worden bezocht. In eerste instantie valt hierbij te denken aan gebieden als de *Westeinderplassen*, de *Geerpolder*, de *Kagerplassen*, het *Reeuwijkse plassegebied*, natte recreatiegebieden rond Alphen en Nieuwerkerk en Capelle, het *Biesbosch gebied* en de *Avelingen*. Uiteraard dienen we ook in alle andere gebieden alert te blijven op het vestigen van deze mooie vogel.

Bij deze het verzoek aan alle vaste inventariseerders voor de SOVON-projecten om in 2003 extra alert te zijn op de Roerdomp en uiteraard uw gebieden ook in 2003 weer te volgen. Indien u in 2003 een (extra) inspanning wil leveren om het jaar van de roerdomp tot een succes te maken dan kunt u contact opnemen met uw DC om te informeren naar nog niet getelde gebieden waarvan we zeker willen weten of de roerdomp er voorkomt of niet.

Voor aanvang van het inventarisatie-seizoen 2003 zal ik u nadere informatie, kaartmateriaal, etc. doen toe komen.

Kolonievogels in District 9 :

Kolonievogels vormen een belangrijke doelgroep van het SOVON-LSB-project. Hoewel sommige soorten in grote aantallen broeden in ons land ontstaat juist door het broeden in kolonies de kans dat de soorten onvoldoende in de overige SOVON steekproeven onvoldoende aanwezig zijn. Anderzijds is het een kans om vogels die in kolonie verband broeden compleet te tellen. Door het geconcentreerde voorkomen vallen de broedplaatsen vaak extra op, omdat het veelal grote(re) soorten zijn is de telling veelal eenvoudig. Bovendien maakt het geconcentreerde voorkomen een complete gebiedsinventarisatie eenvoudig uitvoerbaar binnen een redelijke tijdinvestering.

Zo eenvoudig als hierboven vermeld is het echter niet altijd. Grote en opvallende kolonievogels als Aalscholver en Blauwe reiger blijven soms onverwacht lang onopgemerkt of worden simpelweg niet doorgegeven omdat men er van uitgaat dat de kolonie al wel bekend is. Zeker in een tijd waarin verrassend snel kolonies verdwijnen en of nieuw vestigen blijft het zaak alert te zijn op nieuwe kolonies en te checken bij uw DC of deze kolonie al is geregistreerd. Daarnaast zal er in de komende maanden getracht worden om een check te maken naar het voorkomen van kolonie vogels middels een telefoonronde bij een groot aantal tellers en een oproep in weinig getelde regio's. Met name voor het gebied boven de Oude Rijn, de omgeving van Waddinxveen, de stadskolonies in Rotterdam en Capelle en het Biesboschgebied rond om Dordrecht vertoont hiaten voor deze soorten. Mocht u op voorhand gegevens willen aanleveren of zich aanmelden om een kolonie te gaan tellen dan houden wij ons aanbevolen.

De purperreiger zit goed in de tellingen in ons district. De soort broed nog uitsluitend in reservaatgebieden en wordt daar consequent geteld. De gegevens voor 2002 zijn inmiddels bekend. Nieuwkoopse plassen 114 paar, Kinderdijk 59 paar, Zouwe boezemgebied 123 paar en Lingegebied minimaal 4 paar. Totaal derhalve 300 paren, waarmee Zuid-Holland noord naar verwachting circa 75% van de Nederlandse populatie bezit.

Een probleem is het uit een vallen van de meeuwenkolonies in de duinen in de jaren negentig. Sinds die tijd zijn meeuwen losse broedvogels in kleine aantallen verspreid in het duingebied geworden. Ook verplaatste meeuwen zich naar platte daken in de omringende steden en industrieterreinen, waar ze soms lang door vogelaars onopgemerkt blijven of vrijwel niet te tellen zijn. De **Visdief** is eveneens een soort die soms op platte daken tot broeden komt en dan snel onopgemerkt blijft. Deze soort kan daarnaast net als de Kokmeeuwen solitair of in zeer klein kolonieverband broeden. Hoe we dit probleem gaan tackelen zullen we in het komende jaar trachten vorm te geven. Uiteraard kunt u uw suggesties hieromtrent indienen, wij zullen ze met graagte mee nemen in een oplossingsrichting.

Het wordt eentonig maar ook **Zwarte sterns** zijn lastige vogels om te tellen. De kolonies zijn klein geworden, de vogels zitten verstopt in diep verkavelde en grote polders, en de foerageer actieradius van de soort is groot. Om het nog lastiger te maken blijkt de afgelopen jaren een groter aantal exemplaren op vochtige oevers te broeden als de traditioneel gedachte broedplaatsen op het water. Ons SOVON-district van groot belang om zicht te houden op de aantalontwikkeling van deze inmiddels zeldzame soort in ons land. Naar schatting 25 tot 30 % van de Nederlandse populatie broed immers in district 9. Grotere broedgebieden zijn de *Nieuwkoopse plassen* (ca. 60 paar), De *Krimpenerwaard* (ca. 75 paar), Het *Zouweboezem* gebied (ca. 35 paar) en de boezems bij *Kinderdijk* (ca. 15 paar). Anderzijds komen er ook elders broedgevallen voor. Zo wordt de soort in een groot gebied al jaren gevolgd door de Vogelwerkgroep Koudekerk-Hazerswoude. Ook via het vrijwillige weidevogelbeheer komen verspreide broedgevallen binnen en zal mogelijk het via Landschaps Beheer Zuid-Holland lopende project met vlotjes tot aanvullende waarnemingen kunnen gaan leiden..

Anderzijds zijn er potentieel goede gebieden die niet of onvoldoende worden onderzocht op deze soort.

Te denken valt dan met name aan de grote grasland gebieden rondom Reeuwijk, Bodegraven, Boskoop en Nieuwkoop. Gaarne zouden we in deze gebieden waarnemers vinden die op zoek willen en kunnen gaan naar de Zwarte stern.

De **Roek** is een soort waarvan de locaties in de regel goed bekend zijn. Net zoals bij de Blauwe reiger en de Aalscholver geldt echter dat niet alle kolonies structureel worden geteld doordat men er van uitgaat dat een ander dit al wel zal doen. Het beleid van sommige gemeenten, zoals recent in Bergambacht, om de kolonies te verwijderen uit de bebouwde kom, zorgt voor nieuwe vestigingen en versnippering van bestaande kolonies. Ook hier geldt derhalve dat alertheid geboden is en wij van SOVON liever twee keer een aantal doorkrijgen dan geen keer!

Oeverzwaluwen worden op de bekende locaties structureel geteld in ons district. Aandacht blijft echter noodzakelijk voor nieuwe vestigingen. Naast dat hierdoor de beschikbare informatie up to date blijft kunnen soms ook fraaie bescherming resultaten geboekt worden. Zo resulteerde de vondst van een oeverzwaluw kolonie in een hoop zand bij de aanleg van Rijksweg 11 (1998) nabij Alphen niet alleen tot tijdige bescherming, maar ook tot de aanleg van een oeverzwaluwwand die direct vanaf het eerste jaar (1999) succesvol blijkt te zijn.

Sedert enkele jaren is de **Huiszwaluw** een nieuwe doelsoort van het LSB-project. Geleidelijk aan neemt SOVON het werk dat Herman Leys sedert 1989 aan deze soort heeft verricht over.

Specifieke huiszwaluwenwerkgroepen die van deelgebieden eigen jaarverslagen publiceren en een reeks van soms tientallen jaren kunnen overleggen. Voor de Huiszwaluw is het echter onmogelijk om alle broedgevallen te traceren. Er is dan ook gekozen om een zo groot mogelijke steekproef voor deze soort na te streven. Belangrijk is het in dit geval om de streekproef ook geografisch zo goed mogelijk verspreid over het land en dus ook ons district te verkrijgen. Hoewel we vanuit Zuid-Holland een groot aantal Huiszwaluw gegevens ontvangen is het gewenst om vanuit een vijftal deelregio's aanvullende informatie te ontvangen. Gaarne roepen wij dan ook waarnemers op om een telgebied voor huiszwaluwen te starten in de *noordwestelijke bollenstreek (Katwijk – Noordwijkerhout)*, Het stedelijke gebied ten noordoosten van Den Haag (*Den Haag-Voorburg-Leidschendam*), de omgeving Boskoop – Waddinxven, de Vijfheerenlanden (*Meerkerk-Schoonrewoerd-Lexmond*) en het *centrale deel van de Alblasserwaard*.

Tenslotte nog de incidentele broedgevallen van kolonie vogels. Zo is het van de **Lepelaar** bekend dat hij soms een vestigingspoging onderneemt. In de afgelopen jaren is dit geconstateerd in Nieuwkoop, *Ackerdijk*, de *Geerpolder* en *Starrevaart*. Alertheid blijft voor deze soort dan ook steeds geboden. Een andere soort die in dit rijtje thuis hoort is de **Zwartkopmeeuw**. Sedert 1993 is de soort vastgesteld binnen de Kokmeeuwenkolonie van Nieuwkoop met 7- tot maximaal 18 paren. Vanuit ander kokmeeuwen kolonies worden incidenteel broedgevallen doorgegeven of broeden vermoed zonder dat zekerheid wordt verkregen. Dit laatste is het geval bij de kokmeeuwen kolonie in de *Reeuwijkseplassen* waar van drie verschillende jaren 'miauwende' Zwartkopmeeuwen zijn gemeld zonder dat broedgevallen konden worden vastgesteld. Ook hier geldt dat attent dient te worden gebleven op deze soort.

U kunt uw formulieren, kaarten, enveloppen, antwoordnummerstickers, e.d. bij onderstaand adres bestellen, maar ook uw ingevulde formulieren, vragen en reacties op deze nieuwsbrief kunt u hier naar toe sturen:

SOVON-Vogelonderzoek
Rijksstraatweg 178
Antwoordnummer 2505
6573 ZX Beek-Ubbergen
Telefoon: 024 - 68-48-141

Of mail naar: joost.vanbruggen@sovon.nl
of: r.j.s.terlouw@hetnet.nl

Met vriendelijke groeten,

Rudi Terlouw
p/a Boezemsingel 58
2831 XS GOUDERAK
tel. : 0182 – 374346 / 06-53148232
e-mail : r.j.s.terlouw@hetnet.nl